

70. YILINDA NATO VE TÜRKİYE'NİN İTTİFAKTAKİ YERİ

Hakkı CEYHAN

TASAV Dış Politika Araştırmaları Merkezi

Giriş

Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) İkinci Dünya Savaşı sonrası, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) önderliğinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve onun himayesindeki ülkelerden kaynaklandığı inanılan tehditkâr duruşa karşı caydırıcılık oluşturmak amacıyla 1949 yılında kurulmuştur. ABD, NATO ile Sovyetlerin ekonomik, ideolojik ve siyasî yayılmacılığına karşı Avrupa'yı korumak adına Avrupa'yı himayesi altına almayı hedeflemiştir. NATO'nun oluşturduğu askerî varlık ile ABD, Avrupa'da meşru bir güç olarak yer alma fırsatı da bulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında SSCB'nin Türkiye ile 1925'te imzaladığı saldırmazlık paktını yenilememesi, akabinde ABD üzerinden boğazlar konusunda tartışma başlatması ve Türkiye'nin doğusunda bulunan Kars, Ardahan, Iğdır üzerinde hak iddia etmesi, Türkiye açısından bir güvenlikleştirme oluşturmuştur. Bu kaygılar ile NATO'ya başvuran Türkiye ilk etapta üyelik açısından uygun bulunmamıştır.

ABD, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra SSCB'nin yayılmacı tutumunu engellemek adına Truman doktrini yayınlamış, bununla beraber Türkiye ve Yunanistan'ın ekonomik, siyasî ve askerî açıdan desteklenmesinin yolunu açmıştır. Esasında bu doktrin ile planlanan destek yalnızca bu iki ülke ile sınırlı kalamayacak ve zamanla tüm dünyayı Sovyet tehdidine karşı kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Truman doktrininin akabinde gelen Marshall fonu ile dünya yeni bir düzenle tanışmıştır. Artık devletler iki kutuplu dünya düzeninde iki ayrı ideoloji ve iki ayrı güç arasından tercih yapmak durumunda kalmıştır.

SSCB yayılmacılığı ve Kore Savaşı ile ABD güvenlik tanımında Komünizm tehlikesini ön plana çıkarmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan ve NCS-68 olarak bilinen Ulusal Güvenlik Konseyi belgesiyle ABD güvenlik politikasının "SSCB'nin çevrelenmesi, mükemmel bir birliğin sağlanması, adaletin tesis edilmesi, huzurun sağlanması,

ortak savunmanın sağlanması, refah seviyesinin yükseltilmesi, ABD'nin kutsanmış özgürlüğünün kendileri ve gelecek nesilleri için sağlanması" olduğunu ifade edilmiştir.¹ ABD'nin Sovyetleri çevreleme stratejisi ve bu kapsamda önem arz eden bazı gelişmelerin yaşanmasıyla Şubat 1952'de Yunanistan'la birlikte Türkiye'nin NATO'ya üyeliğe kabul edilmiştir.²

Türkiye'nin NATO Üyeliği

Türkiye NATO üyeliği ile toprak talebi ve boğazlarda hak iddiası olan Sovyetler karşısında elini güçlendirmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın yaralarını sararken İkinci Dünya Savaşı tehdidi altında kalan Türkiye bu savaşa girmeyerek ekonomik, askerî ve siyasî bütünlüğünü korumuşsa da yayılcı Sovyet tehdidi son bulmamıştır. Türkiye'nin o dönem şartlarında Sovyetlerle tek başına mücadele edemeyeceği ve savunma ve güvenlik açısından yetersiz olduğu göz önünde bulundurulduğunda NATO üyeliği Ankara açısından stratejik hedef olarak görülmüştür.

NATO üyeliği, Cumhuriyetin temel hedeflerinden biri olan batılılaşma için iyi bir basamak olarak da görülmüş, Türkiye'nin oluşturmak istediği Avrupalı kimliğine giden yolda önemli bir adım olmuştur. Çünkü Türkiye Nato üyeliği sayesinde, Avrupa'nın güvenliğine katkı sağlarken Batı ile yakınlaşma adına önemli bir platforma dâhil olmuştur.

Türkiye NATO üyeliğini, 20. yüzyılda en güçlü ülke olarak ortaya çıkan ABD ile iyi ve düzeyli ilişkiler geliştirme fırsatı olarak da değerlendirmiştir. Türkiye, NATO'daki varlığı ile ABD'nin Sovyetlere karşı psikolojik ve siyasî üstünlük sağladığının farkına varmıştır. Türkiye'nin jeostratejik ve jeopolitik konumunun sağladığı değer ve önem, hem güvenliği açısından bir garanti oluşturmuş hem de ABD ile olan ilişkilerinde karşılıklı çıkar sağlamıştır.

NATO'nun misyonu açısından üstlendiği askerî öncelik, 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından 6 Temmuz 1990 tarihinde düzenlenen Londra ve Roma zirveleri ile değişim göstermiştir. "Yeni Stratejik Konsept" adı verilen değişimle, güvenliğin yalnızca askerî boyutunu değil sosyal ve ekonomik boyutlarını da geliştirmeyi hedefleyen bir anlayışı kabul etmiştir.³ Bu hedef kapsamında Ocak 1994 yılında "Barış İçin Ortaklık" programı oluşturulmuş, Sovyet sonrası ortaya çıkan ülkeler ile ilişki geliştirilmek ve ittifaka üye yapılmak istenmiştir.

¹ The Executive Secretary on The United States Objectives and Programs for National Security, "A Report to the National Security Council NSC 68", (14.04.1950) . Detaylı bilgi için bkz: Engin Akçay ve Özdemir Akbal, "ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C:11, Sa:22, 2013, s.16.

² Ahmet Emin Yaman, "Kore Savaşı'nın Türk Kamuoyuna Yansıması", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Mayıs-Kasım 2005, s.240-243

³ Erdem Özlük-Duygu Özlük, "NATO'yu Anlamak: Dönüşümü, Yeni Kimlikleri ve Uyum Süreçleri", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 31, 2014, s. 214.

Türkiye, NATO'nun genişlemesi hususunda bazı kaygılar duymuştur. Zira bir güvenlik örgütü olan NATO'nun kimlik problemi yaşayarak bir toplantı kulübüne dönüşmesi endişesi doğmuştur. Bir diğer kaygısı ise, ittifaka üyeliğin sağladığı faydanın azalacağı yönünde olmuştur. Ayrıca, NATO'nun genişlemesini kendisine karşı yayılmacı bir politika görecektir olan Rusya'nın agresif bir dış politika izlemesinin Türkiye-Rusya ilişkilerine olumsuz yönde yansıtılabileceği ihtimali de Türkiye'yi endişelendirmiştir.

NATO, kuruluşunun 50. yıldönümünü Washington'da gerçekleştirdiği bir zirve ile kutlarken yeni döneme dair önemli kararlar almıştır. NATO üyeleri, yeni oluşturulan stratejik konsept ile insanî gereklilikler ve demokrasi kapsamında meşruluk kazandırarak bir devlete müdahale etmenin önünü açmışlardır. NATO askerî müdahalenin gerekliliği adına insan hakları, etnik ve dinî çatışmaları da ekleyerek "alan dışılık" kavramını literatürüne eklemiştir. Böylece NATO, görev ve sorumluluk sahasını tüm dünya ülkelerine genişleterek hakkındaki ontolojik tartışmalara son vermek istemiştir.

11 Eylül 2001'de ABD'ye yapılan terör saldırısı ile birlikte küresel terör terimi NATO'nun sıkça kullandığı bir argüman olmuştur. ABD, NATO Antlaşmasının 5. maddesi kapsamında tüm NATO üyelerinin sorumluluklarını yerine getirmeleri için çağrıda bulunmuş, böylece bu madde ilk kez kullanılmıştır. 2010 senesinde Portekiz'in başkenti Lizbon'da gerçekleştirilen NATO zirvesinde ise, nükleer silah tehdidinin yanı sıra terörizm vurgusu yapılmış, küresel bir tehdit oluşturduğu, üye ülkelerin güvenlik ve refahını hedef aldığı belirtilmiştir. Bu zirve ile NATO sürekliliğini ve devamlılığını ifade etmek adına önemli kararlar almıştır. Bu iki toplantı hem NATO'nun geleceği hem de Türkiye açısından da önemli dönemeçler olmuştur.

Türkiye'nin NATO'ya Bakışında Yaşanan Değişim

1964 yılında Kıbrıs'ta yaşanan kanlı olaylar sonrası Türkiye Kıbrıs'ta Rumlar tarafından Türklere karşı başlatılan mezalimi durdurmak üzere askerî müdahalede bulunacağını duyurmuştur. Bunun üzerine "Johnson mektubu" olarak bilinen ABD'nin tehdit mesajı Türkiye'ye iletilmiş, akabinde Türkiye-ABD ilişkileri tehlikeye girmiştir. O dönem Türkiye'nin NATO'dan ayrılması gerektiği yorumları dahi yapılmıştır.⁴ Türkiye'nin NATO'da bir diğer hayal kırıklığı ise, 1960'ların başında Sovyetlere karşı Türkiye'nin güvenliğinin sağlanması adına yerleştirilen Jüpiter füzelerinin ABD'nin tek taraflı bir kararıyla Türkiye'den kaldırılması olmuştur. Bu gelişmelerin ardından Türkiye'nin NATO'ya olan inancı ve güveni sorgulanmaya başlamıştır.

⁴ Füsün Türkmen, "Anti-Americanism as a Default Ideology of Opposition: Turkey as a Case Study", *Turkish Studies*, Cilt 11, No. 3, Eylül 2010, s. 329-345, 335.

Devam eden süreçte, 1970'lerde Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekâtı ve ABD ile yaşadığı Haşhaş krizi neticesinde karşı karşıya kaldığı silah ambargosu, Türkiye-NATO ilişkilerinin gerilmesine sebep olmuştur. Ayrıca NATO'nun askerî stratejisindeki "topyekûn karşılıktan esnek karşılığa" şeklindeki değişim, NATO'nun nükleer güvenlik konusunda verdiği garantiyi sorgulamaya açmış, bu durum Türkiye'nin ulusal güvenliği açısından başlıca kaygı oluşturmuştur. Yaşanan bu krizlerde Türkiye yine de safını NATO'dan tarafa seçmiş, dış politikasında NATO ile "iyi ilişkiler" oluşturma gayretini sürdürmüştür. Ancak bu durum, yeni yüzyılda kısmen de olsa değişmeye başlamıştır.

1990 itibarıyla, Türkiye'nin krizlerle tecrübe ettiği denge siyaseti, iç politikada yaşanan gelişmeler, dünya düzeninde oluşan yeni problemler ve güvenlik öncelikleri Türkiye'nin NATO'ya olan bakışını etkilemiştir. Temel olarak NATO'ya bakıştaki değişimi tetikleyen birkaç faktörden söz edilebilir. İlk olarak uluslararası sistem de ve Türkiye'nin bölgesel anlamda yaşadığı sorunlardır. Sovyetler Birliği'nin çökmesi ile yaşanan yeni dünya düzeni tartışmaları, otorite boşluğunun olduğu bölgelerde yaşanan çatışmalar ve bu çatışmaların Ortadoğu'da çoğalması, bunun birlikte Türkiye'nin güvenlik önceliklerinde yaşanan değişim, Batı ile ilişkilerinde güç dengelerinin değişmesi, Türkiye'nin de NATO'ya bakışını değiştirmiştir.

İkinci faktör, NATO'nun Sovyetlerin dağılması akabinde yaşadığı varoluşsal sorunla birlikte Türkiye'nin NATO içerisinde değer ve sorumlulukları açısından yaşanan değişimdir. Ortak tehdit algısı olan Varşova Paktı'nın ortadan kalkmasıyla NATO'nun misyonu ve vizyonunun ne olacağına ilişkin tartışmalar baş göstermiştir. Bu durum Türkiye'nin NATO'dan beklentilerine de tesir etmiştir.⁵

Son olarak, Türkiye'de iktidarın dış politikada yürüttüğü "merkez ülke" siyaseti ile çok boyutlu-çok taraflı ilişkiler politikası, NATO'nun Türkiye açısından sorgulanmasına neden olmuştur. Türkiye, bu tutumuyla artık güvenlik ve dış politikasında NATO öncelikli bir görünüm yansıtmamakta, bölgesel açıdan bir aktör olma iddiası ile diğer küresel ve bölgesel güçlerle ilişkilerini güçlendirmeye ve ABD'nin Türkiye üzerindeki etkisini azaltmaya çalışmaktadır.⁶ Türkiye'yi NATO karşısında tavır değişikliğine iten başlıca sebep ise, millî güvenlik önceliklerinde ve hassasiyetlerinde yaşanan değişimdir.

Özellikle 15 Temmuz 2016 hain darbe girişimi sırasında darbeci askerlerin yakıt ikmalini NATO üssü olan İncirlikten sağlaması Türkiye'nin NATO'ya olan güvenini sarsmış, NATO ile ilişkiler gerilmeye başlamıştır. Ayrıca, Türkiye'nin güvenlik sorunlarında ittifakın diğer üye ülkelerinden beklediği desteği alamaması, ABD'nin Suriye'de PYD/PKK ile ortak çalışmalara yaparak Türkiye'nin ulusal güvenliğini hiçe

⁵ Tarık Oğuzlu, "NATO ve Türkiye: Dönüşen İttifakın Sorgulayan Üyesi", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, No. 34 (Yaz 2012), s. 99-124.

⁶ Ahmet Sözen, "Paradigm Shift in Turkish Foreign Policy: Transition and Challenges", *Turkish Studies*, Cilt 11, No. 1, Mart 2010, s. 103-123.

sayması Türkiye açısından endişe yaratmıştır. NATO'nun Suriye krizinin çözümünde de yavaş ve güvensiz tavırları nedeniyle Türkiye diğer bölgesel aktörlerle hareket etme ihtiyacı hissetmiş, bu kapsamda Rusya ile yakınlaşmış, Suriye sorunun çözümü için İran'ın da dâhil edildiği üçlü zirvelerle Türkiye NATO'suz hareket edebildiğini göstermiştir.

Yine bölgede yaşanan çatışmalara karşı caydırıcılık sağlaması adına Türkiye ABD'den Patriot Hava Savunma sistemi almak istemiş, ancak bu girişim Türkiye'nin güvenlik ihtiyaçlarını dikkate almayan ABD Senatosu tarafından engellenmiştir. Bununla beraber Türkiye'nin F-35 Savaş uçağının üretim ortaklığından çıkarılması Türkiye açısından NATO'nun varlığını hiç olmadığı kadar sorgulamasına sebep olmuştur.⁷

2016 senesinden itibaren NATO tarafından birçok kez yalnız bırakılan Türkiye, dış politikada girdiği çıkmazı Rusya ile iyi ilişkiler geliştirmek suretiyle çözmeye çalışmıştır. Bu çerçevede, savunma sanayisini güçlendirmek amacıyla Rusya'dan S-400 Hava Savunma Sistemi alınmış, Rusya ile en üst düzeyden diplomatik ilişkiler yürütülmüş, yeri geldiğinde de ABD ile NATO en sert dille eleştirilmiştir. Ayrıca, NATO 5. Madde kapsamında yükümlülüklerini yerine getirmemiş ve Türkiye'nin terörle mücadelesine destek olma görevini yerine getirmemişse de Türkiye son çare olarak gördüğünde askerî gücünü kullanmaktan çekinmemiştir. Suriye'nin kuzeyinde oluşturulmak istenen terör koridorunu Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı Harekâtları ile bertaraf ederek, NATO olmadan da kendi güvenliğini sağlayabileceğini ortaya koymuştur.

NATO'nun 70. Yılında Türkiye'nin NATO'yla İlişkileri

70. yılını Birleşik Krallık'ın başkenti Londra'da kutlayan NATO, bu vesileyle düzenlenen liderler zirvesinde arkasında birçok soru işareti bırakmıştır. Terörizm konusunda mutabakatın sağlanamadığı, bireysel tartışmaların sıklıkla yaşandığı, esnek ve yoruma açık bir bildiri ile sonuçlandırılan 70. yıl zirvesi NATO'nun geleceği ve Türkiye açısından bazı değerlendirmelerde bulunmayı kaçınılmaz kılmıştır.

Zirveden yaklaşık bir ay önce, İngiltere merkezli *the Economist* dergisine verdiği röportajda "NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti" diyen Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un tepki çeken açıklamaları, NATO zirvesinin durağan içeriğini de tartışmalı hale getirmiştir. Macron'un "beyin ölümü" açıklamasının alt metninde, Türkiye'nin Suriye'de devam etmekte olan Barış Pınarı Harekâtından kaynaklanan rahatsızlık yattığı açıkça görülmüştür.⁸ Macron, ABD'nin NATO'da müttefiklerine danışmadan Suriye'den çekilmesinin, Türkiye'nin kendi inisiyatifiyle Suriye'de askerî operasyon düzenlemesine zemin hazırladığını savunmuş, NATO'nun buna

⁷ Levent Yiğittepe, "NATO ve Rusya Arasında Türkiye'nin Güvenlik Algılaması: S-400 Krizi Örneği", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 16, Özel Sayı, Eylül 2018, s. 281.

⁸ "Macron'un NATO çıkışında asıl hedef Türkiye", *Anadolu Ajansı*, 13.11.2019.

engel olamamasını “beyin ölümüne” bağlamıştır. Macron, Türkiye’ye yönelik asılsız ve hasmâne açıklamasında, “Türkiye’ye baktığım zaman şunu görüyorum: Şimdi bizimle beraber çalışanlara karşı savaşıyorlar. Aynı zamanda bazen de DAES’le bağlantılı gruplarla beraber çalışıyorlar” ve “Türkiye, güvenlik, ticaret, göç ve Avrupa Birliği konuları ile ilgili olarak Türkiye ile işbirliğini yitirdik” sözleri ile Türkiye’yi, dolayısıyla NATO’nun geleceğini hedef almıştır.⁹

Zirvede Fransa ile ihtilaf yaratan bir başka konu ise, Türkiye’nin S-400 Savunma Sistemini tedarik etmesi olmuştur. Bu gelişmeyi Macron, “Türkiye, NATO ile uyumlu olmamayı seçti” şeklinde yorumlarken, Türkiye’nin NATO’da kalıp kalmayacağına yönelik soru işaretlerinin olduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık, ABD Başkanı Donald Trump, önceki başkan Barack Obama’yı Türkiye’ye Patriot savunma sistemini satmamakla suçlamış, Fransa ile yaşanan bu tartışmada Türkiye’yi hedef konumuna getirmeyip Macron’a hak vermemiştir.

Macron’a karşılık, ABD Savunma Bakanı Mark Esper de Türkiye’nin çok uzun süredir NATO’nun değerli bir parçası olduğunu, bu nedenle NATO’da tutulması gerektiğini ifade etmiştir.¹⁰ ABD’nin Ankara eski Büyükelçisi Eric Edelman ise ABD ile Türkiye arasındaki kriz derin ve uzun süreli olabileceğini söylemiş, Türkiye’nin NATO üyesi tek Müslüman ülke olarak Orta Doğu ve Asya’ya erişim için stratejik olarak büyük öneme sahip değerli bir NATO üyesi olduğunu ifade etmiştir. Türkiye’nin önemine vurgu yaparcasına NATO’nun Avrupa ülkeleri, ABD ve Türkiye ile birlikte 70 yıldır hem siyasî hem askerî bakımdan referans noktası olduğunu söyleyen İtalya Başbakanı Giuseppe Conte’nin sözleri¹¹, Türkiye’nin NATO’nun önemli bir üyesi olduğuna yönelik inancını gösterdiği şeklinde yorumlanmıştır.

Türkiye bu zirveye, PYD’nin terör örgütü olarak tanımlanması, terörizm konusunda kaygıların ortaklaştırılması beklentisiyle katılmıştır. Bu süreçte İngiltere Başbakanı Boris Johnson “Türkiye’nin 4 milyon sığınmacıya yaptığı ev sahipliği nedeniyle yüz yüze olduğu devasa baskıları, PKK’dan gelen terör tehdidini -ki bu Türkiye’nin yüz yüze olduğu gerçek bir tehdittir- kabul ediyoruz” şeklinde yaptığı açıklamasına¹² rağmen Türkiye İngiltere’den beklediği desteği görememiştir.

Londra’da gerçekleştirilen zirvenin en önemli konularından biri olarak, Rusya’nın Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Anlaşması’ndan (INF) çekilmesiyle, Rus tehdit

⁹ Türkiye ile Fransa’nın NATO içerisinde yaşadığı benzer bir ihtilaf, 2010 yılı Kasım ayında Portekiz’in başkenti Lizbon’da düzenlenen zirve öncesinde Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy’nin “Füze Kalkanı Projesi” kapsamında Kürecik’te bulunan radar sisteminin kullanılmasının Türkiye tarafından istenmediği yönündeki beyanati ile yaşanmıştır. Türkiye, Sarkozy’nin temelsiz iddiaları yüzünden NATO üyeleri tarafından eleştirilmişse de Füze Kalkanı projesine karşı olmadığını ve bu kapsamda Kürecik’in kullanılabilceğini NATO’lu muhataplarına iletmiştir.

¹⁰ “ABD Savunma Bakanı Esper: Türkiye’yi NATO’da tutmamız lazım”, *Euronews*, 05.12.2019

¹¹ “İtalya Başbakanı Conte: NATO 70 yıldır referans noktasıdır, böyle olmaya da devam edecektir”, *Anadolu Ajansı*, 04.12.2019.

¹² “İngiltere Başbakanı Johnson: PKK’dan Türkiye’ye yönelik terör tehdidinin farkındayız”, *Anadolu Ajansı*, 04.12.2019.

altında kalan Polonya, Litvanya ve Estonya'nın savunulması amacıyla hazırlanan askerî plan olmuştur. NATO'nun karar alabilmesinin gereği olarak 29 üyeden oy birliği kararı gerekmiş; gözler, PYD'nin terör örgütü olarak kabul edilmemesi hâlinde Baltık planının veto edeceğini açıklayan Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yönelmiştir. Bu konuda Türkiye birçok devlet tarafından eleştirilmiş, bu konu Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gerçekleştirdiği ikili görüşmelere de yansımıştır. Zirvenin sonunda Türkiye, bazı kaygılarının giderilmesi karşılığında veto yetkisini kullanmamıştır.

Yaşanan tüm bu gelişmeleri dış basın yakından takip etmiş, yaptıkları haberler ve analizler ile Türkiye'ye karşı olumsuz yönde bir algı oluşturmak istemişlerdir. *Guardian* gazetesi "NATO içinde Türkiye konusunda savaş çıktı" başlığı ile gelişmeleri yansıtırken *Daily Telegraph* yazarı Con Coughlin, "S-400 alımı nedeniyle Türkiye'nin NATO'ya zarar vermek istediğini ve üyeliğinin sonlandırılması gerektiğini" söylemiştir. *Times* ise NATO'nun uyum içinde olmasına en büyük tehdit olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın olduğunu, onun Rusya Devlet Başkanı Putin ile yakınlığının ittifak için ikilem oluşturduğunu yazmıştır. Yazıda ayrıca, Rusya'dan S-400 füzelerinin almasının NATO'nun Doğu Akdeniz'deki operasyonlarını tehlikeye atabileceği de vurgulanmıştır.

Türkiye'nin NATO'daki geleceği açısından bir başka önemli konu ise Çin faktörü olmuştur. Ekonomik ve teknolojik açıdan küresel bir güç olma yolunda ilerleyen Çin, ilk kez bir NATO bildirgesinde yer almış, bununla birlikte ABD de istediğine ulaşmıştır. Bildirgede "Çin'in artan nüfuzu ve uluslararası politikalarının ortaya çıkardığı fırsat ve sınamaları ittifak olarak birlikte ele almalıyız" şeklinde bir ifade yer almıştır.

Bildirgede Çin bir tehdit ya da tehlike olarak tanımlanmamıştır. ABD'nin, Çin'i ilerleyen dönemlerde, Rusya gibi, NATO bünyesinde tehdit olarak tanımlandırma isteği, NATO üyesi ülkeler ve özellikle Türkiye açısından bir soru işareti oluşturmaktadır. Türkiye'nin Çin ile 23 milyar dolara ulaşan ticaret hacminde derin bir boşluk oluşmuş ve Türkiye'nin açığı dengelemesi açısından Çin kaynaklı yatırım şirketlerine ihtiyacı artmıştır. Ayrıca Çin'in Türkiye'nin de aralarında bulunduğu Orta koridor bölgesine 8 Trilyon dolarlık yatırım yapacağını açıklaması, Çin'i Türkiye nazarında önemli bir hâle getirmiştir.

Sonuç

Türkiye'nin bölgesinde yaşanan güvenliği tehdit eden gelişmeler karşısında NATO'dan hak ettiği desteği alamadığı, hatta Suriye'de millî güvenliğini sağlamaya yönelik meşru girişimleri yüzünden yersiz bir şekilde eleştirildiği açıkça ortadadır. Yine de Türkiye'nin NATO ile üyeliğinin hem Türkiye hem de NATO'ya karşılıklı menfaat sağladığı bir gerçektir. Türkiye'nin ABD ve belli başlı diğer NATO üyeleriyle

ilişkilerinin Türkiye-NATO ilişkilerine de yansıdığı dikkate alındığında, NATO ile ilişkilerin pürüzsüz bir şekilde devam edemeyeceği öngörülebilir.

Yaşanan sorunlar ve karşılıklı bağımlılık Türkiye-NATO ilişkilerinin geleceği konusunda kesin yargılara ulaşmayı güçleştirmektedir. Türkiye'nin öncelikleri ile NATO'nun öncelikleri uyduğu sürece Türkiye açısından NATO önemli bir örgüt olmaya devam edecektir. Öte yandan, çok kutuplu dünya düzeninde, bölgesel ve küresel sorunlarda NATO'nun önemi artacaktır. Diğer yandan Türkiye, NATO'nun ikinci büyük askerî gücüne sahip olması ve jeopolitik konumu hasebiyle NATO için kolayca vazgeçilebilecek bir ülke değildir ve bundan sonra da olmayacaktır.